

Глава 68 ДОРУЧЕННЯ

Стаття 1000. Договір доручення

1. За договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя.

2. Договором доручення може бути встановлено виключне право повіреного на вчинення від імені та за рахунок довірителя всіх або частини юридичних дій, передбачених договором. У договорі можуть бути встановлені строк дії такого доручення та (або) територія, у межах якої є чинним виключне право повіреного.

Договір доручення є однією з найпоширеніших підстав виникнення відносин представництва. Стаття, що коментується, вказує на те, що повірений створює права й обов'язки по договору не у відношенні себе, а у відношенні довірителя. Однак, слід мати на увазі, що повірений може діяти від імені довірителя лише при наявності доручення. Функція договору доручення полягає в тому, що він покликаний врегулювати відношення між представником і тим, кого представляють, як внутрішню сторону представництва. Зовнішня ж сторона відносин представництва відображається в повноваженнях представника, зазначених в довіреності та/або договорі.

Договір доручення є консенсуальним, оскільки він вважається укладеним з моменту досягнення між сторонами згоди. Він передбачається сплатним, якщо інше не встановлено договором або законом. Договір доручення — двосторонній, взаємозобов'язуючий, оскільки обов'язки покладаються як на одну сторону, так і на другу. Сторонами в договорі можуть бути юридичні і фізичні особи. Фізичні особи повинні бути дієздатними. Юридичні особи повинні діяти у відповідності зі спеціальною правоздатністю і можуть виступати стороною по договору доручення, якщо воно не виходить за її рамки. У ряді випадків повіреним може бути тільки особа, що володіє відповідною ліцензією, наприклад, у сфері обігу цінних паперів.

Предметом договору доручення є надання нематеріальних посередницьких послуг. Повірений зобов'язується здійснити зазначені дії, що є юридичне значимими, тобто тягнуть виникнення, зміну або зупинення прав і обов'язків у довірителя. Однак ці дії повинні бути правомірними, а також не пов'язаними з діями суто особистого характеру.

Доручені дії можуть бути як разовими, так і мати систематичний характер.

Фактичні дії повіреного не включаються в предмет договору доручення, оскільки самостійного правового значення не мають і здійснюються лише в цілях реального виконання юридичних дій.

На підставі договору доручення довіритель, як правило, видає повіреному довіреність і тим самим легалізує повіреного як представника перед третіми особами. Довіреність відтворює повноваження повіреного, визначене умовами договору доручення. Договір доручення і довіреність є документами, які оформляються для належного виконання повіреним вказівок довірителя. Отже, договір доручення є юридичним фактом, на підставі якого виникає добровільне представництво.

Форма договору доручення підкоряється загальним правилам про форму правочинів та форму договору. Статтею, що коментується, не передбачена обов'язкова письмова форма для договору доручення, тому слід виходити із загальних правил про форми правочину (ст.ст. 205-208 ЦК).

Статтею, що коментується, передбачено право довірителя встановлювати деякі обмеження щодо вчинення повіреним юридичних дій. А саме, в договорі доручення може бути передбачено право повіреного на вчинення частини юридичних дій від імені та рахунок довірителя; встановлені строк дії доручення та (або) територія, у межах якої є чинним виключне право повіреного, що є новелою цивільного законодавства України.

Стаття 1001. Строк договору доручення

1. Договором доручення може бути визначений строк, протягом якого повірений має право діяти від імені довірителя.

Договір доручення набирає чинності з моменту досягнення згоди сторонами та надання йому необхідної форми. Законодавством не встановлені обмеження по строку дії договору доручення. Строк дії договору залежить від характеру даного довірителем доручення. Строк може виражатися в будь-якому періоді часу, на протязі якого повірений повинен виконати надане йому доручення, або визначатися конкретною датою. Строк дії договору доручення пов'язаний зі строком дії довіреності, що видається

повіреному. Строк дії договору не може бути меншим за строк дії довіреності. Строк договору повинен або співпадати зі строком дії довіреності, або перевищувати його. В останньому випадку, якщо строк дії договору більш трьох років, довіритель повинен після спливу строку дії першої довіреності видати нову довіреність. Укладення безстрокового договору означає, що сторони не визначили в договорі граничний строк його дії, але довіреність, яка видається, обов'язково повинна містити вказівку про строк. Якщо строк довіреності спливе, а нова довіреність не видана, хоча це передбачалося договором, то договір доручення припиняється.

Стаття 1002. Право повіреного на плату

1. Повірений має право на плату за виконання свого обов'язку за договором доручення, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. Якщо в договорі доручення не визначено розміру плати повіреному або порядок її виплати, вона виплачується після виконання доручення відповідно до звичайних цін на такі послуги.

Сплатним договір доручення є лише остільки, оскільки обов'язок сплати довірителем винагороди повіреному прямо передбачений законом. Безоплатним він стає тоді, коли його безоплатність передбачена договором або встановлена законом.

Договір визнається сплатним і тоді, коли в ньому немає вказівки про розмір винагороди чи про порядок його сплати. Це означає, що для сплатного договору доручення угода про розмір винагороди не є істотною умовою і при його відсутності визначається, виходячи з обсягу винагороди, що сплачується звичайно за вчинені подібного роду юридичні дії.

Стаття 1003. Зміст доручення 1. У договорі доручення або у виданій на підставі договору довіреності мають бути чітко визначені юридичні дії, які належить вчинити повіреному. Дії, які належить вчинити повіреному, мають бути правомірними, конкретними та здійсненними.

Статтю, що коментується, передбачена обов'язкова вимога щодо чіткого визначення кола дій, які належить вчинити повіреному, тобто договір доручення повинен містити

чіткий перелік необхідних для вчинення дій. Крім того, вони мають бути правомірними, конкретними та такими, що можуть бути здійснені. Це необхідно для того, щоб довіритель міг контролювати чи належним чином і в належному обсязі виконав повірений своє доручення, або перевірити, чи не вийшов повірений за межі повноважень, наданих йому довіреністю та укладеним договором.

Стаття 1004. Виконання доручення

1. Повірений зобов'язаний вчиняти дії відповідно до змісту даного йому доручення. Повірений може відступити від змісту доручення, якщо цього вимагають інтереси довірителя і повірений не міг попередньо запитати довірителя або не одержав у розумний строк відповіді на свій запит. У цьому разі повірений повинен повідомити довірителя про допущені відступи від змісту доручення як тільки це стане можливим.

2. Повіреному, який діє як комерційний представник (Стаття 243 цього Кодексу), довірителем може бути надано право відступати в інтересах довірителя від змісту доручення без попереднього запиту про це. Комерційний представник повинен в розумний строк повідомити довірителя про допущені відступи від його доручення, якщо інше не встановлено договором.

Повірений, керуючись інтересами довірителя, зобов'язаний вчиняти дії відповідно до змісту даного йому доручення. Оскільки повірений діє від імені та в інтересах довірителя, то повірений пов'язаний наданими йому вказівками про порядок виконання доручення, умови та зміст правочину, який йому доручено вчинити. Повірений також не має права самостійно змінювати вказівки про спосіб і порядок виконання доручення, навіть і тоді, коли існує можливість укласти правочин на більш вигідних умовах, ніж ті, що містяться у вказівках довірителя. Однак, повірений має право відступити від вказівок довірителя лише у виключних випадках. Тобто, коли повірений в інтересах довірителя через обставини справи повинен відступити від вказівок довірителя та повірений не мав можливості заздалегідь запитати довірителя або не отримав в розумний строк відповіді на свій запит. У цьому випадку, коли повірений через обставини відступить від вказівок довірителя без додаткових вказівок, він повинен повідомити довірителя про допущені відступи від змісту доручення як тільки це стане можливим.

Якщо повірений відступить від вказівок довірителя (наприклад, підвищить купівельну ціну), виконання дії зобов'язують довірителя перед третіми особами, але видають йому право на відшкодування збитків за рахунок повіреного.

Якщо в договорі доручення є прямі вказівки на нерозголошення інформації будь-яким особам, з якими не пов'язане виконання юридичних дій, повірений звичайно повинен зберігати конфіденційність інформації.

Дещо відрізняються права повіреного, який діє як комерційний представник (див. ст. 243 ЦК). Так, довіритель може передбачити в договорі право відступати від вказівок довірителя, не запитуючи заздалегідь його згоди, за умови, що всі відступи робляться в інтересах довірителя. Однак, такий повірений зобов'язаний в розумний строк повідомити довірителя про допущені відступи, якщо інше правило про строки та способи повідомлення довірителя не встановлено договором.

Стаття 1005. Особисте виконання договору доручення

1. Повірений повинен виконати дане йому доручення особисто.

Повірений має право передати виконання доручення іншій особі (замісникові), якщо це передбачено договором або якщо повірений був вимушений до цього обставинами, з метою охорони інтересів довірителя. Повірений, який передав виконання доручення замісникові, повинен негайно повідомити про це довірителя. У цьому разі повірений відповідає лише за вибір замісника.

2. Довіритель має право у будь-який час відхилити замісника, якого обрав повірений.

3. Якщо замісник повіреного був указаний у договорі доручення, повірений не відповідає за вибір замісника та за вчинені ним дії.

4. Якщо договором доручення не передбачена можливість вчинення дій замісником повіреного або така можливість передбачена, але замісник у договорі не вказаний, повірений відповідає за вибір замісника.

За загальним правилом, повірений зобов'язаний виконувати доручення особисто, оскільки це передбачає особисту довіру зі сторони довірителя повіреному з врахуванням його ділових та моральних якостей, а також зумовлено характером посередницької послуги. Стаття, що коментується, передбачає випадки, коли допускається передача виконання доручення іншій особі. Так це можливо, коли це передбачено договором або якщо повірений був вимушений до цього обставинами, з метою охорони інтересів довірителя. Якщо повіреному була видана довіреність з правом передовіри, то він може видати заміснику нотаріальну довіреність.

У тих випадках, коли повірений в силу обставин, передбачених цією статтею, передав свої повноваження заміснику, то він відповідає лише за вибір останнього. Повірений зобов'язаний повідомити про обставини, за яких були передані повноваження заміснику, а також відомості про нього.

Довіритель має право відхилити замісника, обраного повіреним, у будь-який час. Відвід замісника набирає чинності, як тільки про це йому стало відомо. Виконання доручення замісником після його відводу не тягне для довірителя ніяких обов'язків. Такі обов'язки можуть виникати лише тоді, коли довіритель схвалить дії відведеного їм замісника.

Відповідно до ст. 618 ЦК боржник відповідає за порушення зобов'язання іншими особами, на яких було покладено його виконання (ст. 528 ЦК), якщо договором або законом не встановлена відповідальність безпосереднього виконавця. Тому цілком природно, що ч. 3, 4 статті, що коментується, передбачають різну відповідальність повіреного за вибір замісника та за вчинені ним дії.

Стаття 1006. Обов'язки повіреного

1. Повірений зобов'язаний:

1) повідомляти довірителеві на його вимогу всі відомості про хід виконання його доручення;

2) після виконання доручення або в разі припинення договору доручення до його виконання негайно повернути довірителеві довіреність, строк якої не закінчився, і надати звіт про виконання доручення та виправдані документи, якщо це вимагається

за умовами договору та характером доручення;

3) негайно передати довірителю все одержане у зв'язку з виконанням доручення.

Повірений, як і будь-яка сторона договору, має свої певні обов'язки. Одним із головних обов'язків повіреного є повідомлення довірителю на його вимогу всіх відомостей про хід виконання його доручення. Тобто, повірений повинен повідомити про всі обставини, що можуть перешкоджати досягненню мети. Це дає можливість довірителю змінити, конкретизувати свої вказівки у відповідності з обставинами, контролювати діяльність повіреного, своєчасно приймати необхідні міри з метою захисту власних інтересів. Також статтею, що коментується, передбачені необхідні дії в разі виконання доручення або його припинення. Перш за все, повернути довірителю довіреність, якщо її строк ще не закінчився. Далі, надати повний звіт та виправдані документи (рахунки, квитанції тощо), якщо це вимагається за умовами договору та характером доручення. Виконання цього обов'язку має значення для складних доручень, які охоплюють необхідність здійснення великої кількості будь-яких дій, розрахунків тощо. Звіт повіреного повинен містити всі відомості про вчинені ним дії та досягнуті результати. Ця інформація необхідна довірителю для здійснення прав та виконання обов'язків, що виникли внаслідок дій повіреного. Звіт може бути як усний, так і в письмовій формі. Обов'язок, передбачений пунктом 3 ч.1 статті, що коментується, є найголовнішим, тому що переданий результат є метою доручення. Так одержані повіреним для довірителя гроші, речі, документи та інше майно від третіх осіб належать довірителю з моменту, коли вони були вручені повіреному. Довірителю також повинні бути передані документи, що свідчать про наявність правових зв'язків між ним та третіми особами.

Стаття 1007. Обов'язки довірителя

1. Довіритель зобов'язаний видати повіреному довіреність на вчинення юридичних дій, передбачених договором доручення.

2. Довіритель зобов'язаний, якщо інше не встановлено договором:

1) забезпечити повіреного засобами, необхідними для виконання доручення;

2) відшкодувати повіреному витрати, пов'язані з виконанням доручення.

3. Довіритель зобов'язаний негайно прийняти від повіреного все одержане ним у зв'язку з виконанням доручення.

4. Довіритель зобов'язаний виплатити повіреному плату, якщо вона йому належить.

Обов'язок довірителя видати повіреному довіреність на вчинення юридичних дій є необхідним наслідком, який витікає із змісту самого договору доручення, оскільки повірений діє від імені довірителя. Довіритель зобов'язаний: забезпечити повіреного засобами, необхідними для виконання доручення у будь-якому випадку, якщо інше не передбачено договором. Як правило, для цього довіритель видає повіреному аванс. Але ці кошти повірений має право використовувати лише на виконання доручення (поїздка до іншого міста, закупівля товару та ін.); у будь-якому випадку, якщо інше не передбачено договором або законом, відшкодувати повіреному всі витрати, що були необхідні для виконання договору доручення, оскільки повірений здійснює дії в інтересах довірителя та за його рахунок. Інші необхідні витрати, вчинені повіреним, підлягають відшкодуванню лише тоді, коли вони були здійснені з відома довірителя. Витрати повіреного складаються із здійснених ним необхідних витрат на поїздки, проживання, харчування та ін. Але в будь-якому разі довіритель відшкодовує повіреному лише фактичні витрати, що були необхідними для виконання договору доручення.

Обов'язок довірителя негайно прийняти все одержане повіреним пов'язаний з обов'язком повіреного, передбаченим ч. 3 ст. 1006 ЦК. У випадку, коли повірений самостійно відступив від умов договору доручення, довіритель не зобов'язаний приймати від нього виконання, за виключенням, передбаченим ст. 1004 ЦК. Якщо довіритель порушить свій обов'язок прийняти все виконане, то повірений має право вимагати від довірителя відшкодування шкоди, завданої цим.

У відповідності зі ст. 1002 ЦК повірений має право на плату за виконання свого обов'язку, тому в наслідок цього коментованою статтею передбачається обов'язок довірителя виплатити повіреному плату. Однак при цьому слід приймати до уваги, що договір доручення може бути виконаним не в повному обсязі, тому і плата повіреному буде виплачена лише в пропорційній частині виконаної роботи.

Стаття 1008. Припинення договору доручення

1. Договір доручення припиняється на загальних підставах припинення договору, а також у разі:

1) відмови довірителя або повіреного від договору;

2) визнання довірителя або повіреного недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності або визнання безвісно відсутнім;

3) смерті довірителя або повіреного.

2. Довіритель або повірений мають право відмовитися від договору доручення у будь-який час. Відмова від права на відмову від договору доручення є нікчемною.

3. Якщо повірений діє як підприємець, сторона, яка відмовляється від договору, має повідомити другу сторону про відмову від договору не пізніше як за один місяць до його припинення, якщо триваліший строк не встановлений договором.

У разі припинення юридичної особи, яка є комерційним представником, довіритель має право відмовитися від договору доручення без попереднього повідомлення про це повіреному.

Як і будь-який з договорів, договір доручення може бути припинений на загальних підставах, але і має свої особливі випадки. Таким чином, договір доручення може бути в будь-який момент за бажанням будь-кого із сторін розірваний в односторонньому порядку. У разі припинення договору з цієї підстави, одна із сторін повинна попередити іншу заздалегідь. Також будь-яка із сторін не може бути примушена виконувати обов'язки за договором доручення, якщо вона не бажає його виконувати.

Статтею, що коментується, передбачені підстави, які є особливими випадками, що тягнуть за собою безумовне припинення договору доручення. Так, смерть повіреного

припиняє договір доручення в силу особистого характеру виконання, оскільки правонаступництво по договору доручення неможливе.

Умова від договору не буде вважатися порушенням обов'язків, і навпаки, угода про відмову від права односторонньої відмови вважається нікчемною. Тобто це є, так би мовити, гарантією прав сторін на відмову від договору доручення. Для повіреного, який діє як підприємець, теж існує право відмовитись від договору доручення, але для нього встановлений чіткий обов'язок повідомити другу сторону не пізніш, як за один місяць до його припинення. А на комерційного представника — юридичної особи, що припинив своє існування, вимога про повідомлення іншої сторони не розповсюджується.

Стаття 1009. Наслідки припинення договору доручення

1. Якщо договір доручення припинений до того, як доручення було повністю виконане повіреним, довіритель повинен відшкодувати повіреному витрати, пов'язані з виконанням доручення, а якщо повіреному належить плата — також виплатити йому плату пропорційно виконаній ним роботі. Це положення не застосовується до виконання повіреним доручення після того, як він довідався або міг довідатися про припинення договору доручення.

2. Відмова довірителя від договору доручення не є підставою для відшкодування збитків, завданих повіреному припиненням договору, крім випадку припинення договору, за яким повірений діяв як комерційний представник.

3. Відмова повіреного від договору доручення не є підставою для відшкодування збитків, завданих довірителеві припиненням договору, крім випадку відмови повіреного від договору за таких умов, коли довіритель позбавлений можливості інакше забезпечити свої інтереси, а також відмови від договору, за яким повірений діяв як комерційний представник.

Попередньою статтею передбачені випадки припинення договору доручення. Одним з них є відмова довірителя від договору, яка тягне за собою певні наслідки. Статтею, що коментується, передбачений обов'язок довірителя відшкодувати повіреному фактично понесені витрати, а також виплатити належну йому плату пропорційно виконаній роботі. Моментом, від якого довіритель повинен здійснити відповідні виплати, є час, коли повірений одержав повідомлення про припинення договору доручення. Але і тут є виключення, коли довіритель звільняється від такого відшкодування у разі виконання

повіреним доручення після того, як він довідався або міг довідатися про припинення договору доручення. Це положення застережує довірителя від зловживання з боку повіреного. Однак, якщо довіритель схвалить виконане повіреним, то в такому випадку він також повинен відшкодувати витрати та виплатити винагороду за виконану частину договору доручення. Оскільки відмова довірителя від договору — це право, надане йому законом, тому вона не є підставою для відшкодування збитків, завданих повіреному припиненням договору. Але це не стосується у випадку з комерційним представником, оскільки відносини довірителя з ним характеризуються сплатністю.

Повірений також звільняється від відшкодування збитків у разі відмови від договору, тому що він користується рівним із довірителем правом відмовитись від договору згідно п.1 ч.1 ст. 1008 ЦК.

Виключення складає випадок відмови повіреного від договору за таких умов, коли довіритель позбавлений можливості інакше забезпечити свої інтереси, а також відмови від договору, за яким повірений діяв як комерційний представник.

Стаття 1010. Обов'язки спадкоємця повіреного та ліквідатора юридичної особи — повіреного

1. У разі смерті повіреного його спадкоємці повинні повідомити довірителя про припинення договору доручення та вжити заходів, необхідних для охорони майна довірителя, зокрема зберегти його речі, документи та передати їх довірителеві.

2. У разі ліквідації юридичної особи — повіреного ліквідатор повинен повідомити довірителя про припинення договору доручення та вжити заходів, необхідних для охорони майна довірителя, зберегти його речі, документи та передати довірителеві.

Смерть повіреного у відповідності з п.3 ч.1 ст. 1008 ЦК є безумовною підставою для припинення договору доручення, тому що його виконання пов'язано з особою повіреного і не припускає спадкування. Але не дивлячись на це, спадкоємці повіреного все-таки мають певні обов'язки щодо довірителя. А саме: спадкоємці повинні повідомити

довірителя про припинення договору доручення та вжити заходів, необхідних для охорони майна довірителя, зокрема, зберегти його речі, документи та передати їх довірителю. Якщо вжиття зазначених заходів передбачає здійснення спадкоємцями витрат, то вони підлягають відшкодуванню довірителем. Слід також зазначити, що у випадку надходження після смерті повіреного будь-якого майна чи документів, як наслідок доручення, то вони підлягають передачі довірителю.

У разі ліквідації юридичної особи — повіреного, це також тягне такі самі наслідки, як у випадку з повіреним — фізичною особою. Тобто це тягне припинення договору доручення та недопущення правонаступництва. Крім того, ліквідатор — ліквідаційна комісія, як і спадкоємці, має обов'язок повідомити довірителя про припинення договору доручення та вжити заходів, необхідних для охорони майна довірителя, зберегти його речі, документи та передати довірителю.